

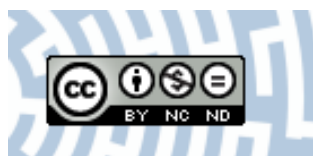

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Wokół Paula Ladewiga i jego *Katechizmu biblioteki* : konferencja naukowa (Bydgoszcz, 24-25 kwietnia 2017 r.)

Author: Hanna Langer

Citation style: Langer Hanna. (2017). Wokół Paula Ladewiga i jego *Katechizmu biblioteki* : konferencja naukowa (Bydgoszcz, 24-25 kwietnia 2017 r.). „Przegląd Biblioteczny” (2017, z. 2, s. 202-206)

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

WOKÓŁ PAULA LADEWIGA I JEGO KATECHIZMU BIBLIOTEKI

Konferencja naukowa

(Bydgoszcz, 24-25 kwietnia 2017 r.)

Po przeszło 100 latach od wydania *Katechizmu biblioteki* Paula Ladewiga pracownicy Zakładu Informacji Naukowej Katedry Informacji Naukowej i Bibliologii Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy zaproponowali uczestnikom międzynarodowej konferencji naukowej rozważania nad aktualnością spostrzeżeń autora, dotyczących różnych aspektów funkcjonowania biblioteki. Doświadczenie w tym zakresie niemiecki bibliotekarz miał niemałe. Ladewig należał bowiem do ruchu, który przyczynił się w istotny sposób do zreformowania niemieckich bibliotek publicznych, zgodnie z zasadami przyjętymi w amerykańskich bibliotekach publicznych. Wystąpienia prelegentów pochodzących z Polski, Niemiec, Węgier i Czech zostały zebrane w cztery bloki tematyczne. Dzięki temu w wielu referatach ukazano wizerunek biblioteki jako miejsca, w którym realizowane są potrzeby użytkowników nie tylko w zakresie wypożyczania zbiorów. Jest to szczególnie ważne obecnie, kiedy obserwujemy coraz większą dostępność wydawnictw w formie elektronicznej.

W pierwszej sesji – „Inspiracje” – prelegenci zastanawiali się, na ile myśli Ladewiga mogą stanowić sugestie dla działań podejmowanych we współczesnych bibliotekach. Wstępem do prowadzenia rozważań było wystąpienie Zdzisława Gębołysia z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy (*Paul Ladewig – życie długie, zmienne, ale ciekawe*), który przedstawił sylwetkę Ladewiga (1858-1940), zwracając uwagę na jego życie prywatne, zawodowe oraz dorobek piśmienniczy. Z wykształcenia Ladewig był historykiem i germanistą, pracował m.in. jako archiwista, bibliotekarz i nauczyciel w szkole bibliotekarskiej; organizował biblioteki zakładowe (np. należące do fabrykanta Friedricha Alfreda Kruppa) i publiczne (m.in. w Essen). Dorobek twórczy niemieckiego bibliotekarza liczy 11 książek i broszur oraz 15 artykułów opublikowanych na łamach fachowych czasopism, wśród których ważne miejsce zajmują dwie publikacje: *Politik der Bücherei* (Lipsk, 1912) i *Katechismus der Bücherei* (Lipsk, 1914). Ta druga publikacja została uznana przez Gębołysia za tekst na tyle aktualny i oryginalny, że stanowić może źródło inspiracji dla dzisiejszych bibliotekarzy. Świadczą o tym również przedstawione podczas konferencji referaty. Lidia Derfert-Wolf z Biblioteki Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy (*Stare wino w nowej butelce – nowoczesne biblioteki a „Katechizm biblioteki” Paula Ladewiga z 1914 r.*) ustaliła, że ponad 90% myśli niemieckiego bibliotekarza jest nadal ważnych dla rozwoju współczesnego bibliotekarstwa. Szczególną uwagę zwróciła na sentencję dotyczącą bibliotekarza: „Jego praca nie jest widoczna, widoczny jest jedynie sukces w zakresie porządku i działania”, odnosząc ją do aktywności bibliotekarzy na polu cyfryzacji zbiorów. O statystycznych odniesieniach do „Katechizmu biblioteki” mówiła Krystyna Hudzik z Biblioteki Głównej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

(*Wskaźniki efektywności bibliotek: o aktualności zasad statystyki i księgowości Paula Ladewiga*). Pierwsze informacje statystyczne dotyczące niemieckich bibliotek pochodzą z 1902 r. Współcześnie w Niemczech ponad 8,5 tys. bibliotek wprowadza dane statystyczne do bazy Niemiecka Statystyka Biblioteczna. Prelegentka podkreśliła, że sprawą nierozstrzygniętą pozostaje, kiedy zgromadzone informacje statystyczne opisują rzeczywistość, a kiedy są wynikiem błędnych analiz. Piotr Dobrowolski i Aneta Pajka z Centralnej Biblioteki Wojskowej z Warszawy (*Odzwierciedlenie poglądów Paula Ladewiga w pierwszych regulaminach bibliotek wojskowych*) stwierdzili, że w polskim bibliotekarstwie wojskowym okresu międzywojennego dostrzec można wpływy niemieckich przepisów bibliotecznych. Ponadto większość propozycji Ladewiga zawartych w *Katechizmie biblioteki* można odnaleźć w polskich wytycznych wojskowych z lat 1918-1939. Z kolei Alicja Sobańska z Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu (*„Wychowanie nie jest zadaniem biblioteki, lecz następstwem jej istnienia” – słowa Paula Ladewiga w obliczu diagnozowanego kryzysu edukacji*) podkreśliła ogromną rolę bibliotek w rozwoju osobowości użytkowników. Swoje rozważania odniosła do książki *Nie dla zysku. Dlaczego demokracja potrzebuje humanistów* Marthy Craven Nussbaum.

Drugi blok tematyczny – *Z warsztatu bibliotekarza* – rozpoczął Jacek Wojciechowski z Uniwersytetu Jagiellońskiego (*Bibliotekarstwo i biblioteki: próba prognozy*) stwierdzeniem, że skończył się czas zmian, a nastał czas stabilności dla bibliotek. Kiedyś biblioteki były nastawione na kolekcje, obecnie podstawowym wyznacznikiem działalności powinna być publiczność. Przy opracowaniu programu biblioteki należy dążyć do zachowania pewnej równowagi między usługami na odległość a usługami bezpośrednimi, które ulegają wprawdzie redukcji, ale muszą istnieć. Konieczne jest też tworzenie takiej oferty ponadusługowej, dzięki której biblioteka staje się „trzecim miejscem”, czyli ważną strefą dla społeczności. Niezwykle interesujący projekt przedstawili prelegenci z Węgier – István Károly Boda, Erzsébet Tóth, István Csont, László T. Nagy (*Trójwymiarowy model antycznej Biblioteki Aleksandryjskiej jako narzędzie do wspierania kompetencji językowych uczących się języka angielskiego*). Zaprezentowana antyczna biblioteka wirtualna jest wykorzystywana nie tylko do upowszechnienia poezji i dramatu starożytnej Grecji z III w. p.n.e., ale także do nauki języka angielskiego. W bazie dostępne są lektury w języku angielskim, a ostatnio dodano także węgierskie przekłady niektórych pozycji. Trwają też prace nad wprowadzeniem do biblioteki elementów uzupełniających, np. fotografii, adnotacji, streszczeń, słowników, encyklopedii, które ułatwiają właściwą interpretację tekstów. Częściowe wyniki badań nad serwisami internetowymi bibliotek publicznych w województwie kujawsko-pomorskim przedstawił Paweł Marzec z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy (*Analiza technologii wykorzystywanych w serwisach internetowych bibliotek publicznych w województwie kujawsko-pomorskim*). Celem prowadzonych badań było scharakteryzowanie stopnia zaawansowania usług bibliotecznych oferowanych za pośrednictwem sieci internetowej oraz określenie stopnia przystosowania serwisów internetowych do potrzeb różnych grup użytkowników. Odniesienia do *Katechizmu biblioteki* we współczesnej bibliotece dostrzegł także Hans-Werner Retterath z Institut für Volkskunde der Deutschen des Östlichen Europa z Fryburga (*Darowizny książek i dokumentów przekazanych bibliotece Instytutu Antropologii Kulturowej Niemców z Europy Wschodniej we Fryburgu w nawiązaniu do katechizmu Paula Ladewiga*). Instytut prowa-

dzi badania dotyczące np. niemieckich uchodźców i migrantów oraz mniejszości niemieckiej w Europie Wschodniej, oparte m.in. na zbiorach archiwum i biblioteki Instytutu. Zgromadzone w nich materiały czasem pozyskano jako darowiznę. Jak jednak zaznaczył prelegent, otrzymane dokumenty nie zawsze odpowiadają tematyce prowadzonych badań. W sytuacji braku miejsca do przechowywania dokumentów należy zatem podejmować rozważne decyzje dotyczące gromadzenia materiałów. Z kolei Agnieszka Gołda z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (*Bibliografia w służbie nauki i czytającej publiczności. Zadania bibliografów w świetle wypowiedzi teoretyków i praktyków okresu II Rzeczypospolitej*) zaprezentowała rozwój poglądów na temat zadań, a przede wszystkim roli bibliografów – bardziej badaczy, zbieraczy opisów bibliograficznych, czy jednak osób wspierających czytelników w doborze lektury.

W kolejnej sesji – „Biblioteki” – zaprezentowano cztery referaty podejmujące problemy bibliotek w XIX-XXI w.: różnych typów i przeznaczonych dla użytkowników zarówno najmłodszych, jak również starszych. Andrzej Mężyński z Uniwersytetu Wrocławskiego (*Józef Grycz cytuje Ladewiga... Epizod z dziejów bibliotek warszawskich w czasie okupacji niemieckiej*) nawiązał do jednego z bardziej burzliwych okresów w dziejach ludzkości. Zwrócił uwagę na decyzje niemieckiego okupanta dotyczące przemieszczania bibliotecznych zasobów w czasie II wojny światowej. Aby zapobiec działaniom niekorzystnym dla polskiej kultury, Józef Grycz – pełniący w czasie okupacji rolę męża zaufania w Staatsbibliothek – powołał się na zapisy Ladewiga zawarte w *Politik der Bücherei*. Dotyczyły one konieczności zachowania przez bibliotekę „użytkową” przeszłości dla teraźniejszości, a przez bibliotekę archiwalną – zbiorów dla przyszłości. Z kolei Hanna Langer z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (*Idea bibliotek dla dzieci na łamach „Przeglądu Oświatowego” (1910-1939)*) odwołała się do sentencji Ladewiga o konieczności tworzenia bibliotek dla najmłodszych czytelników, szczególnie pochodzących z najbiedniejszych warstw społeczeństwa. W badaniach wykorzystała artykuły, sprawozdania i inne materiały opublikowane na łamach jednego z organów prasowych Towarzystwa Czytelń Ludowych. Jürgen Warmbrunn z Instytutu Herdera z Marburga (*Praca specjalistyczna w obszarze bibliotekarstwa – analiza przy szczególnym uwzględnieniu dzieła Paula Ladewiga pt. Politik der Bücherei*) dzięki nowemu odczytaniu dzieła niemieckiego bibliotekarza stwierdził, że działalność biblioteki zmierzająca przede wszystkim do zaspokojenia potrzeb użytkowników powinna być rozumiana w taki sam sposób, jak funkcjonowanie biblioteki pojmował Ladewig. Plan budowy biblioteki publicznej w Aarhus (Dania) i jego realizację w ramach projektu dotyczącego podnoszenia jakości życia przedstawił ks. Zdzisław Kropidłowski z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy (*Dziecko zaprasza do biblioteki. O kilku aspektach projektu Dokk1*). W publicznej bibliotece ważne miejsce mają dzieci i młodzież. Świadczy o tym nie tylko wielkość przestrzeni dla nich przeznaczonej – 17 500 m² spośród 28 000 m² całej powierzchni – ale przede wszystkim nastawienie na realizację potrzeb młodych ludzi, także tych najmniejszych. Są zatem miejsca przeznaczone na zabawę, sale do spotkań towarzyskich, ale też np. strefy do przewijania małych dzieci. Jak podkreślił prelegent, głównymi celami biblioteki było stworzenie przestrzeni dla dzieci, która zachęcałaby ich do korzystania z niej, jak również przygotowanie programu atrakcyjnego dla najmłodszych i ich rodziców. Równie interesująco Aldona Chlewicka-Maczyńska

z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy (*Funkcjonalność budynku biblioteki akademickiej na przykładzie nowego gmachu Biblioteki Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy*) zaprezentowała uniwersytecką bibliotekę. Podkreśliła, że uczestnictwo bibliotekarzy na każdym etapie projektowania i realizacji budowy biblioteki pozwala uniknąć popełnienia wielu błędów. W uniwersyteckiej bibliotece zdecydowano o wykorzystaniu prostych rozwiązań i urządzeń, które nie wymagają wysokich kosztów serwisowania. Zaplanowana na drugi dzień konferencji wycieczka do Biblioteki Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy pozwoliła uczestnikom sprawdzić, na ile przedstawione w referacie założenia udało się pomysłodawcom zrealizować.

W drugim dniu konferencji – „Zawód i role bibliotekarza” – przedstawiono kolejnych sześć referatów. Helena Legowicz z Regionální Konihovna Karviná z Karwiny w Czechach (*Bibliotekarz czy omnibus. Rola bibliotekarzy w pracy społecznikowskiej na rzecz zachowania tożsamości Polaków na Zaolziu*), scharakteryzowała starania Polaków (m.in. Anny Pinkasowej i Haliny Molin) oraz polskich instytucji (np. Macierzy Szkolnej w Czechosłowacji i Polskiego Związku Kulturalno-Oświatowego) związane z tworzeniem polskich księgozbiorów i potrzebą zachowania polskości wśród Polaków zamieszkujących teren Czechosłowacji, później Czech. Z kolei Elżbieta Pokorzyńska z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy (*Gdy bibliotekarz jest bibliofilem*) przedstawiła sylwetkę Henryka Dubowika (1930-2015), bibliotekarza, twórcy i dyrektora Biblioteki Głównej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy. Dzięki zainteresowaniom Dubowika w uniwersyteckiej bibliotece zgromadzono pokaźną kolekcję zbiorów specjalnych. Tym samym, wbrew myśli Ladewiga, prelegentka udowodniła, że bibliotekarz może być bibliofilem i dzięki tej pasji zyskuje także biblioteka. Dla Danuty Szłapińskiej z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy (*Rola i zadania bibliotekarza w bibliotece dla dzieci w świetle kroniki*) tłem do prowadzonych rozważań stał się biblioteczny dokument – kronika, zawierająca opis wydarzeń z historii jednej z bydgoskich bibliotek – Filii nr 5 Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bydgoszczy. Zapisy w kronice, z lat 1951-1973, ukazały działalność młodych czytelników pochodzących ze środowisk robotniczych: pomoc w organizowaniu wystaw i imprez bibliotecznych, proces zdobywania poszczególnych stopni w kółku bibliotecznym i in., jak również kreatywność i pasję Eugenii Wierzbowskiej, kierowniczkii biblioteki. Ewa Goumissi z Politechniki Wrocławskiej, Centrum Wiedzy i Informacji Naukowo-Technicznej (*Kobiety-stypendystki, bibliotekarki w Bibliotece Ossolineum i innych bibliotekach naukowych Lwowa w latach 1918-1939*) przedstawiła zmiany cywilizacyjne i emancypacyjne oraz ich wpływ na zatrudnianie kobiet we lwowskich bibliotekach. W referacie omówiła sylwetki m.in. Stanisławy Bruckmann i Janiny Kelles-Krauz. Z kolei Bernardeta Iwańska-Cieślik z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy (*Włocławskie stowarzyszenia i ich biblioteki w XIX i na początku XX wieku*) scharakteryzowała różnego typu włocławskie stowarzyszenia i towarzystwa (m.in. kulturalne, biblioteczne, kredytowe, sportowo-turystyczne), które podjęły się utworzenia bibliotek o charakterze zamkniętym lub otwartym we Włocławku w latach 1815-1918. Instytucji tych było przynajmniej 89. Dariusz Spychała z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy (*Rola i znaczenie bibliotekarza w antycznych bibliotekach ze szczególnym uwzględnieniem Biblioteki Aleksandryjskiej i Pergamońskiej*) podsumował wystąpienie stwierdzeniem,

że zebrane dotychczas materiały o antycznych bibliotekach są na tyle fragmentaryczne, że o roli wielu księgozbiorów w kulturze i społeczeństwie nie można dziś podać wielu informacji.

Dyskusje podjęte podczas obrad i w kuluarach, a także jej szeroki zakres tematyczny w większości odnoszący się do *Katechizmu biblioteki*, świadczyły o tym, że konferencja spełniła oczekiwania jej organizatorów i uczestników. Ladewig nadal inspiruje, ponieważ większość jego myśli jest wciąż aktualna. Konieczne jest jednak podjęcie dalszych badań, m.in. nad recepcją dzieł Ladewiga wśród polskich bibliotekarzy, które mogą stać się tematem kolejnej konferencji naukowej.

Hanna Langer

Zakład Kultury Czytelniczej i Informacyjnej
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Tekst wpłynął do Redakcji 19 maja 2017 r.

**„POLSKIE/POLONIJNE DZIEDZICTWO PIŚMIENNICZE
W ZBIORACH ZAGRANICZNYCH – PROBLEMATYKA
I WARSZTAT BADAWCZY, REZULTATY I PERSPEKTYWY BADAŃ”**

Międzynarodowa konferencja naukowa

(Warszawa, 25-26 maja 2017 r.)

Z inicjatywy redakcji czasopisma „Z Badań nad Książką i Księgozbiorami Historycznymi” wydawanego przez Katedrę Książki i Historii Mediów Wydziału Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii UW 25 i 26 maja 2017 r. w Warszawie, odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa „Polskie/polonijne dziedzictwo piśmienne w zbiorach zagranicznych – problematyka i warsztat badawczy, rezultaty i perspektywy badań”, której współorganizatorem był Departament Dziedzictwa Kulturowego za Granicą i Strat Wojennych Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (MKiDN). Departament ten kontynuuje i wspiera m.in. prace dokumentacyjne, inwentaryzacyjne czy konserwatorskie zapoczątkowane w 1990 r., a mające na celu ochronę polskiego dziedzictwa kulturowego na świecie, głównie w państwach byłego Związku Sowieckiego, w Europie Zachodniej i na innych kontynentach.

Podczas dwudniowych obrad zaprezentowano 80 referatów z Białorusi, Danii, Francji, Litwy, Mołdawii, Niemiec, Polski, Rosji, Słowacji, Stanów Zjednoczonych